

## ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 3 września 1971 r.

## w sprawie świadczeń na rzecz obrony kraju.

Na podstawie art. 166 ust. 3, art. 167 ust. 3, art. 168 ust. 3, art. 169 ust. 4 i art. 173 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220) zarządza się, co następuje:

## Rozdział 1.

## Przepisy ogólne.

§ 1. Świadczenia na rzecz obrony kraju obejmują:

- 1) w czasie pokoju:
  - a) świadczenia osobiste, polegające na nieodpłatnym wykonywaniu w czasie wolnym od pracy różnego rodzaju prac doraźnych dla potrzeb przygotowania obrony,
  - b) świadczenia rzeczowe, polegające na udostępnianiu właściwym jednostkom organizacyjnym pomieszczeń, środków transportowych, narzędzi i innego sprzętu oraz dostarczaniu posiadanych materiałów dla potrzeb związanych z realizacją powszechnego obowiązku obrony,
- 2) w czasie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, mobilizacji i wojny:

- a) świadczenia osobiste, polegające na wykonywaniu w każdym czasie różnego rodzaju prac doraźnych dla potrzeb obrony,
- b) świadczenia rzeczowe, polegające na oddaniu do użytkowania właściwym jednostkom organizacyjnym nieruchomości albo rzeczy ruchomych niezbędnych dla celów obrony.

§ 2. Organami właściwymi do nakładania obowiązku świadczeń na rzecz obrony kraju są:

- 1) w gromadzie — biuro gromadzkie,
- 2) w mieście i osiedlu — organ do spraw wewnętrznych prezydium miejskiej rady narodowej lub biuro miejskie (osiedla), a w mieście podzielonym na dzielnice — organ do spraw wewnętrznych prezydium dzielnicowej rady narodowej.

§ 3. Terenowe organy administracji państwowej oraz jednostki gospodarki uspołecznionej są obowiązane do współdziałania z organami do spraw wewnętrznych prezydiów rad narodowych i do udostępniania im danych niezbędnych do realizacji zadań związanych z wykonywaniem świadczeń na rzecz obrony.

## Rozdział 2.

## Świadczenia w czasie pokoju.

## Zasady ogólne.

§ 4. 1. Świadczenia na rzecz obrony kraju w czasie pokoju realizuje się na podstawie rocznych lub kilkuletnich planów świadczeń, opracowanych dla powiatu (miasta, dzielnicy) przez właściwy sztab wojskowy na podstawie pisemnych wniosków.

2. Plany świadczeń podlegają zatwierdzeniu przez przewodniczącego prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, który w razie potrzeby ustala kolejność zaspokojenia zgłoszonych potrzeb, z uwzględnieniem w pierwszej kolejności potrzeb Sił Zbrojnych.

3. Zatwierdzony plan świadczeń właściwy powiatowy (miejski, dzielnicowy) sztab wojskowy przekazuje do realizacji ogarnowi do spraw wewnętrznych prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej. Organ do spraw wewnętrznych prezydium powiatowej rady narodowej oraz miejskiej rady narodowej w mieście stanowiącym powiat i podzielonym na dzielnice przesyła wyciągi z tego planu do realizacji organom właściwym do nakładania obowiązku świadczeń (§ 2).

§ 5. 1. W razie niezbędnej potrzeby skorzystania ze świadczeń na rzecz obrony kraju poza planem, powiatowy (miejski, dzielnicowy) sztab wojskowy jest obowiązany uzyskać zgodę przewodniczącego prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej na realizację tych świadczeń.

2. Po uzyskaniu zgody powiatowy (miejski, dzielnicowy) sztab wojskowy przesyła pisemne zapotrzebowanie na świadczenia pozaplanowe bezpośrednio organowi właściwemu do nakładania obowiązku świadczeń (§ 2).

3. W szczególnie nagłych wypadkach wnioski i zapotrzebowania mogą być zgłoszone telegraficznie, telefonicznie lub ustnie, a następnie potwierdzone na piśmie.

§ 6. Wnioski w sprawie świadczeń zgłaszają powiatowym (miejskim, dzielnicowym) sztabom wojskowym właściwym ze względu na miejsce, w którym świadczenie ma być wykonane:

- 1) w zakresie świadczeń osobistych i rzeczowych dla potrzeb Sił Zbrojnych — dowódcy (szefowie, komendanci) jednostek (instytucji, zakładów) wojskowych,
- 2) w zakresie świadczeń osobistych i rzeczowych dla potrzeb obronnego przygotowania terenu i ludności, wynikającego z ustalonych planów — właściwe organy prezydiów powiatowych (miejskich, dzielnicowych) rad narodowych,
- 3) w zakresie świadczeń rzeczowych dla potrzeb jednostek przewidzianych do militaryzacji — kierownicy jednostek organizacyjnych odpowiedzialni za przygotowanie jednostek przewidzianych do militaryzacji,
- 4) w zakresie świadczeń rzeczowych dla potrzeb formacji samoobrony — organy, którym formacje te podlegają,
- 5) w zakresie świadczeń rzeczowych niezbędnych w związku z ćwiczeniami, w tym również z ćwiczeniami związanymi z przygotowaniem samoobrony ludności — organy przeprowadzające lub organizujące te ćwiczenia.

§ 7. We wnioskach i zapotrzebowaniach na świadczenia podaje się w szczególności:

- 1) w zakresie świadczeń osobistych:
  - a) liczbę osób ze wskazaniem ich kwalifikacji ogólnych,
  - b) miejsce i termin stawiennictwa,

- c) rodzaj i zakres prac, jakie mają być wykonane ze wskazaniem w miarę potrzeby niezbędnych do tego narzędzi prostych,
  - d) czas trwania świadczenia,
- 2) w zakresie świadczeń rzeczowych:
- a) ilość i rodzaj pomieszczeń, środków transportowych, narzędzi i innego sprzętu, które mają być udostępnione,
  - b) termin, w którym powinny być udostępnione,
  - c) przeznaczenie i czas, przez jaki mają być użytkowane.

§ 8. 1. Organy właściwe do nakładania obowiązku świadczeń na rzecz obrony kraju są uprawnione do nakładania z pominięciem trybu określonego w § 4—7 obowiązku świadczeń w celu wykonania przez te organy zadań wynikających z przepisów szczególnych, związanych: z powoływaniem żołnierzy rezerwy do czynnej służby wojskowej, dostarczaniem i dostosowywaniem do potrzeb obrony Państwa środków transportowych, maszyn i urządzeń oraz z przeprowadzaniem poboru i pełnieniem dyżurów w prezydiach rad narodowych, a także obowiązku świadczenia osobistego polegającego na doręczaniu wezwań, o których mowa w § 9.

2. Obowiązek świadczeń, o których mowa w ust. 1, mogą nakładać także organy do spraw wewnętrznych prezydiów powiatowych (miejskich miast podzielonych na dzielnice) rad narodowych w porozumieniu z właściwym organem, określonym w § 2.

§ 9. 1. Nałożenie obowiązku świadczenia na rzecz obrony kraju następuje w drodze wezwania imiennego, które powinno określać rodzaj, zakres i czas trwania każdorazowego świadczenia.

2. Wezwania doręcza się za pośrednictwem poczty lub przez osoby powołane do doręczania wezwań w ramach obowiązku świadczeń osobistych.

3. W razie nieobecności adresata w mieszkaniu wezwania doręcza się za pokwitowaniem do rąk dorosłego domownika lub sąsiada albo na wsi — sołtysowi, a w mieście — dozorca, administratorowi lub właścicielowi domu, w celu przekazania go adresatowi.

4. Wezwanie powinno być doręczone co najmniej na 7 dni przed oznaczonym w nim terminem. W wypadkach szczególnych wezwanie może być doręczone z pominięciem tego terminu.

§ 10. Wytyczne w sprawie nakładania obowiązku świadczeń na rzecz obrony kraju i zwalniania od tego obowiązku, wzory wezwań imiennych oraz zasady i sposób ewidencjonowania wykonanych świadczeń ustala Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

## Świadczenia osobiste.

§ 11. 1. Czas wykonywania świadczenia osobistego nie może przekraczać jednorazowo w czasie wolnym od pracy:

- 1) 4 godzin — w dniu roboczym,
- 2) 8 godzin — w dniu ustawowo wolnym od pracy (w dniu wolnym od pracy należnym w zamian za pracę w dniu ustawowo wolnym od pracy).

2. W wypadkach określonych w § 8 ust. 1 czas wykonywania świadczenia może przekraczać wymiar godzin określony w ust. 1, jednakże nie więcej niż o 4 godziny.

§ 12. Świadczenie wykonywane z użyciem posiadanego przez osobę powołaną do jego wykonania narzędzia prostego (łopaty, kilofa, siekiery itp.) jest świadczeniem osobistym.

§ 13. 1. Rodzaj świadczenia osobistego powinien odpowiadać stanowi zdrowia, a w miarę możliwości również kwalifikacjom zawodowym osoby powołanej do wykonania świadczenia.

2. Osób, które nie ukończyły 18 lat, oraz kobiet nie powołuje się do świadczeń, w ramach których mają być wykonywane prace zabronione młodocianym i kobietom.

§ 14. 1. Od obowiązku wykonywania świadczeń osobistych są zwolnione następujące kategorie osób:

- 1) żołnierze w czynnej służbie wojskowej oraz osoby powołane do czynnej służby wojskowej,
- 2) funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej, Służby Więziennej, Służby Ochrony Kolei, straży przemysłowej i zawodowych straży pożarnych,
- 3) pracownicy dołowi kopalń węgla,
- 4) funkcjonariusze straży leśnej oraz pracownicy służby terenowej przedsiębiorstw lasów państwowych i parków narodowych,
- 5) osoby zaliczone do jednej z grup inwalidów,
- 6) osoby należące do personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych, członkowie ich rodzin oraz inne osoby zrównane z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych — o ile nie posiadają obywatelstwa polskiego.

2. Od obowiązku wykonywania świadczeń osobistych są zwolnione również:

- 1) osoby niezdolne do wykonywania tego obowiązku wskutek choroby lub ułomności fizycznej,
- 2) kobiety w ciąży i przez okres 12 tygodni po porodzie,
- 3) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 8,
- 4) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi od lat 8 do 14 albo nad wspólnie zamieszkałymi osobami niedołącznymi i przewlekłe chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innym osobom.

3. Podstawę do zwolnienia od obowiązku wykonywania świadczeń osobistych w wypadkach określonych w ust. 2 pkt 1 i 2 stanowi zaświadczenie lekarza zakładu społecznego służby zdrowia, a w wypadkach określonych w ust. 2 pkt 3 i 4 pisemne oświadczenie osoby zainteresowanej, a także okazane przez nią posiadane dokumenty.

§ 15. 1. Od obowiązku wykonania świadczenia osobistego w ustalonym terminie powinny być zwolnione:

- 1) osoby, których powołanie do wykonania świadczenia w tym terminie mogłoby spowodować opóźnienie w wykonaniu terminowych prac rolnych (siewy, zbiory, wykopki),
- 2) inne osoby w szczególnie uzasadnionych wypadkach (np. w razie śmierci lub obłożnej choroby najbliższego członka rodziny, w razie urodzenia się dziecka, w czasie urlopu lub zdawania egzaminów).

2. Decyzję o zwolnieniu od obowiązku wykonania świadczenia osobistego w wypadkach określonych w ust. 1 podejmuje organ właściwy do nakładania tego obowiązku.

§ 16. Wykonanie świadczenia osobistego w całości lub w części potwierdza na wezwaniu imiennym jednostka organizacyjna, na której rzecz świadczenie było wykonywane.

§ 17. 1. Jednostki organizacyjne, na których rzecz mają być wykonywane świadczenia osobiste, są obowiązane do zapewnienia:

- 1) należytej organizacji pracy oraz odpowiednich warunków bezpieczeństwa i higieny pracy osobom wykonującym świadczenia,
- 2) niezbędnego sprzętu i materiałów potrzebnych do realizacji świadczeń oraz w miarę potrzeby środków transportowych do nieodpłatnego przewiezienia osób powołanych do wykonania świadczeń do miejsca ich wykonywania i z powrotem, jeżeli jest ono położone poza miejscem zamieszkania tych osób.

2. W razie niemożności zapewnienia we własnym zakresie sprzętu i środków transportowych należy w miarę potrzeby przewidzieć w planie korzystania ze świadczeń udostępnienie ich lub dostarczenie w ramach obowiązku świadczeń rzeczowych.

#### Świadczenia rzeczowe.

§ 18. 1. Przedmiotem świadczeń rzeczowych mogą być w szczególności:

- 1) pomieszczenia do pracy, w tym również do pracy komisji poborowych, do odpoczynku, szkolenia, organizowania przedsięwzięć kulturalno-oświatowych (kwatery, biura, sale widowiskowe itp.),
- 2) pomieszczenia i sprzęt niezbędny do ćwiczeń służby zdrowia;
- 3) środki łączności przewodowej i radiowej,
- 4) samochody osobowe i ciężarowe, autobusy, ciągniki oraz inne pojazdy mechaniczne, a także pojazdy z zaprzęgiem konnym,
- 5) holowniki, barki, pogłębiarki, kutry i inne środki pływające,
- 6) urządzenia i maszyny inżynierskie do robót ziemnych, budowlanych, drogowych i przeładunkowych.

2. Do obsługi przedmiotów świadczeń rzeczowych mogą być powoływani w ramach obowiązku świadczeń osobistych pracownicy zatrudnieni w urzędach, instytucjach i jednostkach gospodarki uspołecznionej zobowiązanych do udostępnienia przedmiotów świadczeń oraz indywidualni posiadacze takich przedmiotów.

§ 19. Czas, na jaki urząd lub instytucja państwowa, jednostka gospodarki uspołecznionej albo organizacja społeczna lub zawodowa jest obowiązana udostępnić posiadane przedmioty świadczenia, nie powinien przekraczać w ciągu roku łącznie 10 dni; ograniczenie to nie dotyczy korzystania z pomieszczeń udostępnianych na czas przeprowadzenia poboru.

§ 20. 1. Nie mogą być przedmiotem świadczenia:

- 1) pomieszczenia, środki transportowe, narzędzia i inny sprzęt oraz materiały znajdujące się w posiadaniu:
  - a) jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej,
  - b) jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i przez nie nadzorowanych,
  - c) zakładów społecznych służby zdrowia,
  - d) jednostek organizacyjnych więziennictwa,
- 2) biblioteki, muzea i archiwa oraz ośrodki zabytkowe i inne pomieszczenia przeznaczone do przechowywania dóbr kulturalnych oraz przedmioty tych dóbr,
- 3) pomieszczenia przeznaczone do wykonywania kultu religijnego oraz przedmioty tego kultu,
- 4) przedmioty wyłączone spod egzekucji stosownie do przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji,
- 5) pomieszczenia, środki transportowe, narzędzia i inny sprzęt znajdujący się w posiadaniu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych, osób należących do personelu tych przedstawicielstw i urzędów oraz członków ich rodzin, jak również innych osób zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych — o ile nie posiadają obywatelstwa polskiego.

2. Prezes Rady Ministrów lub organ przez niego upoważniony może wyłączyć ze świadczeń również inne przedmioty niż wymienione w ust. 1.

§ 21. Jednostka organizacyjna, na której rzecz świadczenie jest wykonywane, jest obowiązana potwierdzić pisemnie udostępnienie przedmiotu świadczenia.

§ 22. Udostępnione przedmioty świadczenia powinny być zwrócone świadczącemu za pisemnym potwierdzeniem odbioru po ustaniu potrzeby korzystania z nich, nie później jednak niż przed upływem okresu oznaczonego w wezwaniu do wykonania świadczenia.

**Odszkodowania za szkody powstałe w związku z wykonywaniem świadczeń.**

§ 23. Postępowanie o odszkodowanie wszczyna się na wniosek poszkodowanego zgłoszony w miarę możliwości niezwłocznie po wyrządzeniu szkody.

§ 24. 1. Roszczenie o odszkodowanie zgłasza się bezpośrednio do jednostki organizacyjnej, na której rzecz świadczenie było wykonywane, a jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz obronnego przygotowania powiatu (miasta, dzielnicy) — do organu do spraw wewnętrznych prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej.

2. Niezwłocznie po zgłoszeniu roszczenia o odszkodowanie kierownik jednostki organizacyjnej lub organu określonego w ust. 1 zarządza przeprowadzenie postępowania ugodowego.

3. Postępowanie ugodowe przeprowadza się w miarę możliwości w miejscu wyrządzenia szkody.

4. Jeżeli szkodę wyrządzono w mieniu należącym do organów administracji państwowej, instytucji państwowych lub społecznych albo jednostek gospodarki uspołecznionej lub innych osób prawnych, postępowanie ugodowe przeprowadza się z upoważnionym przedstawicielem poszkodowanego.

§ 25. 1. W toku postępowania ugodowego należy ustalić:

- 1) stan faktyczny (rodzaj, rozmiar, miejsce) szkody oraz datę i przyczyny jej powstania,
- 2) dokładną wysokość szkody,
- 3) okoliczności towarzyszące powstaniu szkody, a w szczególności, czy szkoda nie powstała z wyłącznej winy poszkodowanego,
- 4) sprawcę szkody lub osobę odpowiedzialną za wyrządzenie szkody.

2. W razie potrzeby przesłuchuje się świadków lub zasięga się opinii rzeczoznawcy.

3. Z przebiegu postępowania ugodowego sporządza się protokół w 2 egzemplarzach, który poza ustaleniami wymienionymi w ust. 1 powinien zawierać:

- 1) datę i miejsce dokonywania czynności oraz imię i nazwisko osoby przeprowadzającej postępowanie, a także imię, nazwisko i adres poszkodowanego albo nazwę i adres organu (instytucji, przedsiębiorstwa) oraz imię, nazwisko i adres jego przedstawiciela,
- 2) wysokość odszkodowania żadanego, proponowanego i ustalonego polubownie,
- 3) imiona, nazwiska i adresy przesłuchanych osób (świadków, rzeczoznawców) oraz ich oświadczenia.

4. Protokół podpisuje osoba prowadząca postępowanie oraz poszkodowany lub jego przedstawiciel.

5. W razie gdy postępowanie ugodowe doprowadzi do ustalenia wysokości odszkodowania, zawiera się ugodę. Jeżeli ustalona wysokość odszkodowania przekracza 10.000 zł, uгода podlega zatwierdzeniu w terminie 14-dniowym przez organ bezpośrednio nadrzędny nad jednostką organizacyjną, która zawarła ugodę, a w stosunku do organów prezydiów rad narodowych — przez przewodniczącego prezydium.

§ 26. 1. Uгода stanowi podstawę do wypłacenia odszkodowania.

2. Odszkodowanie wypłaca się w terminie 5 dni od podpisania ugody, a jeżeli podlega ona zatwierdzeniu — w terminie 14 dni od zatwierdzenia ugody.

3. Odszkodowanie wypłaca:

- 1) jednostka organizacyjna Sił Zbrojnych, jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz tej jednostki,

- 2) właściwy organ prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz obronnego przygotowania powiatu (miasta, dzielnicy) albo na rzecz terenowej formacji samoobrony,

- 3) jednostka przewidziana do militaryzacji lub jednostka organizacyjna zobowiązana do sformowania takiej jednostki, jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz jednostki przewidzianej do militaryzacji,

- 4) inna jednostka organizacyjna, jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz utworzonej w niej zakładowej formacji samoobrony.

§ 27. Jeżeli postępowanie ugodowe nie zostanie zakończone w ciągu dwóch miesięcy albo nie doprowadzi do zawarcia ugody lub uгода nie zostanie zatwierdzona, odmawia się zaspokojenia roszczenia. Poszkodowany może wówczas, w terminie 60 dni od zawiadomienia o odmowie zaspokojenia roszczenia, dochodzić go w drodze sądowej lub w drodze postępowania arbitrażowego, jeżeli strony podlegają państwowemu arbitrażowi gospodarczemu.

### Rozdział 3.

#### Świadczenia w czasie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, mobilizacji i wojny.

##### Zasady ogólne.

§ 28. 1. W czasie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, mobilizacji i wojny świadczenia na rzecz obrony kraju realizuje się na podstawie wniosków doraźnie zgłoszonych właściwym powiatowym (miejskim, dzielnicowym) sztabom wojskowym, przy odpowiednim zastosowaniu przepisów § 7—10.

2. Do zgłaszania wniosków w sprawie świadczeń są uprawnione:

- 1) organy określone w § 6 pkt 1, 2 i 4,
- 2) kierownicy jednostek militaryzowanych,
- 3) kierownicy innych państwowych jednostek organizacyjnych realizujących zadania dla potrzeb obrony Państwa, upoważnieni przez przewodniczących prezydiów powiatowych (miejskich, dzielnicowych) rad narodowych.

3. Wnioski zgłaszane przez organy wymienione w ust. 2 podlegają zatwierdzeniu przez przewodniczącego prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej przed skierowaniem ich do realizacji. Nie dotyczy to wniosków zgłaszanych przez organy wojskowe określone w § 6 pkt 1.

4. Wnioski w sprawie świadczeń zgłasza się na piśmie, a w wypadkach szczególnie nagłych — telegraficznie, telefonicznie lub ustnie.

5. Zapotrzebowania na świadczenia powiatowy (miejski, dzielnicowy) sztab wojskowy przesyła do realizacji bezpośrednio organowi właściwemu do nakładania obowiązku świadczeń (§ 2).

6. Powołanie do wykonania świadczenia może odbywać się także w drodze obwieszczeń, za pomocą megafonów, góńców albo w inny uproszczony sposób.

##### Świadczenia osobiste.

§ 29. 1. Do świadczeń osobistych w czasie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, mobilizacji i wojny stosuje się odpowiednio przepisy § 12—17.

2. Od obowiązku wykonywania świadczeń zwolnione są również:

- 1) osoby pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych,
- 2) osoby pełniące czynną służbę w formacjach samoobrony,
- 3) personel medyczny zatrudniony w społecznej służbie zdrowia.

§ 30. Jeżeli świadczenie osobiste ma być wykonywane przez czas przekraczający 8 godzin, jednostka organizacyjna, na której rzecz jest ono wykonywane, jest obowiązana zapewnić osobom wykonującym świadczenie:

- 1) bezpłatne wyżywienie według zasad i norm ustalonych przez właściwych ministrów (kierowników urzędów centralnych) lub przewodniczących wojewódzkich (równorzędnych) komitetów obrony,
- 2) czas niezbędny do odpoczynku i odpowiednio do tego wyposażone pomieszczenie.

§ 31. 1. Pracownikom uspołecznionych zakładów pracy powołanym do wykonywania świadczeń osobistych przysługuje od zakładu pracy pełne wynagrodzenie za czas pracy opuszczony z powodu wykonywania tych świadczeń, obliczone według zasad przewidzianych w art. 109 ust. 4 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220).

2. Pozostałym osobom wykonującym świadczenia osobiste przysługuje wynagrodzenie w wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia obowiązujących dla rodzaju pracy wykonywanej w ramach świadczenia.

3. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 2, oblicza się w stawkach godzinowych za czas efektywnej pracy i wypłaca się jednorazowo bezpośrednio po zakończeniu wykonywania świadczenia.

#### Świadczenia rzeczowe.

§ 32. Do świadczeń rzeczowych w czasie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, mobilizacji i wojny stosuje się odpowiednio przepisy § 18 i 20—22.

§ 33. 1. Przedmiotem świadczenia rzeczowego mogą być także nieruchomości i rzeczy ruchome, niezbędne do celów obrony, inne niż wymienione w § 18, a zwłaszcza:

- 1) pomieszczenia mieszkalne, potrzebne do ochrony ludności,
- 2) zbiorniki wodne, place, boiska, lasy z wyłączeniem rezerwatów przyrody i parków narodowych oraz nieuprawne grunty,
- 3) zakłady produkcyjno-usługowe (np. pralnie, piekarnie, rzeźnie, zakłady fryzjerskie, zakłady zbiorowego żywienia, stacje naprawy pojazdów mechanicznych, ośrodki maszynowe, warsztaty) z ich wyposażeniem,
- 4) materiały budowlane, paliwa, smary, produkty spożywcze i pasze,
- 5) leki i środki opatrunkowe — potrzebne wyłącznie jednostkom organizacyjnym Sił Zbrojnych.

2. Nie mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych poza wymienionymi w § 20 również środki transportowe oraz maszyny i urządzenia przeznaczone do robót ziemnych, budowlanych, drogowych i przetadunkowych, na które posiadacze ich otrzymali karty przeznaczenia przewidziane w przepisach wydanych na podstawie art. 177 i 178 ust. 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 34. 1. Za używanie przedmiotów świadczeń rzeczowych przysługują świadczącemu opłaty zryczałtowane według stawek ustalonych przez komisje cen prezydium właściwych wojewódzkich rad narodowych (Komisję Cen Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy) na wniosek właściwego wojewódzkiego (równorzędnego) sztabu wojskowego.

2. Opłaty zryczałtowane uiszcza się:

- 1) w okresach kwartalnych z dołu, jeżeli przedmiot świadczenia użytkowany jest przez czas dłuższy niż 3 miesiące lub przez czas nieoznaczony,

- 2) w ciągu jednego miesiąca po zwróceniu przedmiotu świadczenia, jeżeli był on użytkowany przez czas krótszy niż 3 miesiące.

#### Odszkodowanie za przedmioty świadczeń rzeczowych.

§ 35. Za szkody powstałe w oddanych do użytkowania przedmiotach świadczeń rzeczowych przysługuje odszkodowanie w pełnej wysokości szkody obliczonej według rzeczywistej wartości mienia w dniu ustalenia odszkodowania.

§ 36. 1. Roszczenie o odszkodowanie może być zgłoszone po zwróceniu przedmiotu świadczenia albo po zawiadomieniu świadczącego, że przedmiot świadczenia nie może być zwrócony wskutek zniszczenia lub zużycia.

2. Roszczenie o odszkodowanie poszkodowany zgłasza bezpośrednio do:

- 1) odpowiedniego organu prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej właściwej ze względu na swoją siedzibę lub miejsce zamieszkania, jeżeli świadczenie zostało wykonane na rzecz jednostki organizacyjnej Sił Zbrojnych lub terenowej formacji samoobrony albo na rzecz obrony powiatu (miasta, dzielnicy),
- 2) jednostki zmilitaryzowanej, na której rzecz świadczenie zostało wykonane,
- 3) innej jednostki organizacyjnej, jeżeli świadczenie zostało wykonane na rzecz tej jednostki albo należącej do niej zakładowej formacji samoobrony.

§ 37. 1. W razie uznania zgłoszonego roszczenia za uzasadnione organ lub jednostka określona w § 36 ust. 2 uzgadnia z poszkodowanym wysokość odszkodowania i wypłaca je.

2. W razie uznania roszczenia za nieuzasadnione lub niemożności uzgodnienia z poszkodowanym wysokości odszkodowania odmawia się zaspokojenia roszczenia. W tym wypadku poszkodowany może dochodzić odszkodowania w drodze sądowej lub w drodze postępowania arbitrażowego, jeżeli strony podlegają państwowemu arbitrażowi gospodarczemu.

#### Rozdział 4.

##### Wydatki związane z korzystaniem ze świadczeń.

§ 38. 1. Wydatki ponoszone przez jednostki organizacyjne, na których rzecz świadczenia są wykonywane, związane:

- 1) z wypłatą odszkodowań za szkody powstałe w związku z wykonywaniem świadczeń oraz ze zniszczeniem lub zużyciem przedmiotów świadczeń rzeczowych,
- 2) z zapewnieniem bezpłatnego wyżywienia osobom wykonującym świadczenia osobiste,
- 3) z wypłatą wynagrodzeń osobom wykonującym świadczenia osobiste,
- 4) z ponoszeniem opłat za używanie przedmiotów świadczeń rzeczowych

— pokrywane są w ramach limitów wydatków obronnych ze środków przewidzianych w planach finansowych.

2. Jednostki organizacyjne Sił Zbrojnych pokrywają wydatki, o których mowa w ust. 1, ze środków właściwej części budżetu centralnego. W razie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, mobilizacji i wojny wydatki te pokrywa na rachunek budżetu centralnego odpowiedni organ prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, właściwej zgodnie z § 36 ust. 2 pkt 1.

3. Pozostałe jednostki organizacyjne pokrywają wydatki, o których mowa w ust. 1, ze środków budżetu centralnego

lub terenowego, w zależności od podporządkowania jednostki.

§ 39. Szczegółowe zasady pokrywania wydatków związanych z korzystaniem ze świadczeń określa Minister Finansów.

## Rozdział 5.

### Szczególne uprawnienia osób powołanych do świadczeń osobistych.

§ 40. 1. Osobom powołanym do wykonywania świadczeń osobistych przysługuje prawo do bezpłatnych świadczeń zakładów społecznych służby zdrowia w celu leczenia uszkodzeń zdrowia doznanych w związku z wykonywaniem świadczeń albo w bezpośredniej drodze do miejsca wykonywania świadczeń lub w drodze powrotnej.

2. Bezpłatne świadczenia obejmują pomoc doraźną, w tym również stacji pogotowia ratunkowego, a w razie konieczności leczenie ambulatoryjno-domowe i szpitalne, leki i środki opatrunkowe wydawane z aptek otwartych, a także niezbędne protezy i środki przeciw zniekształceniu lub kalectwu. Pomoc doraźna przysługuje także w razie nagłego zachorowania w czasie wykonywania świadczeń.

3. Dokumentem uprawniającym do korzystania z bezpłatnych świadczeń zakładów społecznych służby zdrowia jest zaświadczenie jednostki, na której rzecz świadczenie było wykonywane, stwierdzające nagłe zachorowanie w czasie wykonywania świadczeń lub inne wydarzenie, które spo-

wodowało uszkodzenie zdrowia w związku z wykonywaniem świadczeń.

§ 41. Osobom wykonującym świadczenia osobiste w razie inwalidztwa spowodowanego wypadkiem powstałym w związku z wykonywaniem tych świadczeń, a w razie ich śmierci z powodu takiego wypadku — pozostałym po nich członkom rodziny przysługują świadczenia określone w przepisach wydanych na podstawie art. 15 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6).

## Rozdział 6.

### Przepisy końcowe.

§ 42. Przepisy § 23—27 stosuje się odpowiednio do szkód, powstałych w związku z odbywaniem w czasie pokoju szkolenia lub ćwiczeń formacji samoobrony lub jednostek przewidzianych do militaryzacji albo szkolenia i ćwiczeń w ramach powszechnej samoobrony ludności.

§ 43. Wykonanie rozporządzenia porucza się zainteresowanym ministrom (kierownikom urzędów centralnych) oraz prezydentom wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw).

§ 44. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1972 r.

Prezes Rady Ministrów: *P. Jaroszewicz*